

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Иванка Данева Гайдарджиева - Нов български университет, гр. София, професионално направление 3.8. „Икономика” и научна специалност 05.02.05. „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление 3.8. Икономика; докторска програма Икономика и управление (индустрия)

**с автор Петър Атанасов Атанасов
на тема: Управление на финансите на индустриалната фирма (на примера на фармацевтичната индустрия в България)
с научни ръководители: проф.д-р Богомил Манов и доц.д-р Станимир Кабаиванов**

1.Общо описание на предоставените материали

Със Заповед №Р33-1103/20.03.2017 г. на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски”, издадена на основание решение на ФС на Факултета по икономически и социални науки (Протокол №112813.03.2017 год.), съм определена за член на Научно жури по процедура за защита на дисертационен труд на тема: Управление на финансите на индустриалната фирма (на примера на фармацевтичната индустрия в България), разработен от Петър Атанасов Атанасов-докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Финанси и счетоводство” на ПУ с научни ръководители проф.д-р Богомил Манов и доц.д-р Станимир Кабаиванов.

Представеният от докторант Петър Атанасов комплект материали на хартиен носител е в съответствие с чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ и включва изискваните от посочения правилник документи: дисертационен труд; автореферат; справка за научни приноси; научни публикации (копия и списък); декларация за оригиналност и достоверност на приложените резултати; автобиография; заповеди, молби и протоколи, съпътстващи докторантурата.

2. Обща характеристика за кандидата

Акцентите от професионално-творческата автобиография на докторанта, които са актуални предвид научноизследователския му интерес са следните.

Докторант Петър Атанасов е редовен асистент към катедра „Финанси и счетоводство“ на ПУ от 2012 год. Има придобита магистърска степен по специалност „Банково и застрахователно дело” от същия университет през 1999 година.

В периода 1997-2012 година той натрупва практически опит, по-голямата част от който е във финансови институции: финансов консултант в Инвестиционен посредник „Карол”АД от 2006 до 2012 год.; кредитен инспектор в Societe Generale Експресбанк - клон гр.Пловдив 2001-2005год.; валутен дилър във Финансово-брокерска къща Ви Веста 1997-1998 година.

Петър Атанасов притежава допълнителни квалификации, придобити посредством участия в курсове с тематика, насочена към финансовите пазари в т.ч. курс по брокерска правоспособност в Пловдивска фондова борса АД.

3. Актуалност и значимост на проблематиката

Проблемите, свързани с финансовото управление на фармацевтичната индустрия, са с нестихваща актуалност в световен мащаб предвид динамиката на този отрасъл и неговите социално-пазарни аспекти. Развитието на този отрасъл в нашата страна в условия на преход към пазарна икономика се осъществява в условия на трайно задълбочаваща се демографска криза и проблеми в здравеопазването. То се отличава с високи темпове на растеж и с протичаща в обществото дискусия относно регулативните аспекти на пазара на фармацевтичните продукти.

Предвид изложеното финансовото управление на фармацевтичната индустрия е с настояща и бъдеща актуалност, което предпоставя динамиката на неговите научно-изследователски и приложни аспекти и обуславя настоящия и бъдещия интерес на изследователи и практики към нея. Затова и темата на дисертацията може да се дефинира като една от важните научно-приложни дискуссионни области на икономическата наука и практика в нашата страна.

Поставената изследователска теза в представения за рецензиране дисертационен труд е носочена към оптимизация на обвързването на инвестиционните и финансовите решения във фармацевтичните предприятия и значимостта на рисковото финансиране за реализиране на иновациите в тях. Поставената изследователска теза пряко кореспондира както с формулираните хипотези, така и с поставените цел и задачи на изследването по поставената тема.

4. Познание на проблема

С оглед задълбоченост при изследване на проблема докторантът се запознава с множество литературни и статистически източници на информация – 124 на брой в т.ч. 27 интернет страници. Той познава задълбочено спецификата на фармацевтичната индустрия и произтичащите от нея вътрешноприсъщи особености на финансовото ѝ управление. Това аргументира обоснованото изследване на възможностите за моделиране на финансовата структура на предприятията в отрасъла и на финансовите им възможности за иновации.

5. Методика на изследването

Измежду приложените в дисертационния труд методи за научно изследване се открояват дескриптивния и експертния методи. Използвани са също и методите за анализ и синтез, метода на сравнението. В хода на изследването са приложени следните софтуерни продукти: Microsoft Excel, Crystal Ball, Maple, MatLab и SPSS. Докторантът е проявил стремеж за онагледяване на резултатите от изследването с таблици, фигури и схеми. Така избраната методика на изследване е база за постигане на поставените в дисертацията цел и задачи.

6. Обща характеристика на научно-изследователската и научно-приложна дейност на докторанта

Дисертационен труд

Дисертационният труд е с класическа структура - увод, три глави, заключение, библиография на информационните източници, приложения. Общият обем е 162 страници, от които основният текст е 147 стр. , библиографията обхваща 124 източници.

Основната цел на дисертационния труд е да се изградят организационно-управленски и финансов модели, посредством които да се оцени управленската гъвкавост и риска при разработването на оригинални лекарства от фармацевтичните дружества в България. Ясно са дефинирани обекта, предмета и методологията на изследването.

Задачите са добре систематизирани, а изводите са непосредствено свързани със тях и доказват постигането на целта. Това позволява логическа последователност на изложението, в което въз основа на теоретико-методологическа част (първа и втора глава) докторантът изследва възможностите за моделиране на финансовата структура на фармацевтичните предприятия, а в трета глава апробира модел за оценяване на финансовата ефективност на иновациите във фармацевтичната индустрия в България.

Главите на разработката са със следните съдържателни характеристики:

В първа глава вниманието е насочено към специфичните особености на управлението на финансите на предприятията от фармацевтичната промишленост, управлението на риска и тяхната капиталова структура. Авторът се базира на основни постулати на финансовата теория, за да дефинира функциите и задачите пред финансовия мениджмънт на фармацевтичната фирма. С ясно изразен описателен характер е разглеждането на управлението на риска. Посоченото групиране на рисковете не е достатъчно прецизирано по признаци, което би спомогнало за очертаване на авторската позиция относно класификация на рисковете за фармацевтичните компании. В изложението са очертани част от основните подходи за измерване на рисковете, които са с актуална практическа приложимост. С теоретико-приложен характер е изложението, касаещо капиталовата структура на компаниите от фармацевтичната индустрия. Положително би се отразило дискуссионното разглеждане и очертаване на становище на автора по редица от посочените въпроси в т.ч. и подходите за изграждане на структурата на капитала.

Втора глава е с наименование, насочващо към разглеждане на редица характеристики на пазара на фармацевтични продукти и на методологически възможности за моделиране на финансовата структура на фармацевтичните компании. При разглеждането на този пазар в света и в нашата страна схематично са представени основни тенденции. Посочени са заплахи, проблеми и предизвикателства, които считам за недостатъчно обвързани с факторите, влияещи върху отрасъла и респективно върху рисковете, пред които той е изправен. Докторантът показва добро познаване на разгледаните традиционни организационно-управленски и финансови модели и поставя акцент върху актуалните измежду тях. В тази сфера дискусии са нестихващи и обширни и докторантът би могъл да разгледа някои от основните им направления. Аргументирайки необходимостта от многофакторна оценка докторантът предлага характеристики на обобщен модел за оценка и анализ на инвестиционните и финансови решения при разработка на нови лекарства, посредством който се оценява ефективността при иновации във фармацевтичната промишленост в България.

По-голямата част от посочените в модела методи са апробирани в последната глава от дисертацията. Логически последователното изложение показва задълбоченост на познаването на жизнения цикъл на новия фармацевтичен продукт. Направени са необходимите основни допускания при иновации на продукт предвид спецификата на фармацевтичната промишленост, като за аргументация на някои от тях би могло да се използва по-богата статистическа информация. Резултатите свидетелстват за висок риск при финансови решения за иновации. Вариантно са представени резултатите от симулации Монте Карло при иновации на фармацевтичен продукт. По-значително място е отделено на „дървото на решенията” и на метода „реални опции”. Предвид липсата на пазар на реални опции в нашата страна докторантът умело прилага методически подход, който дава възможност за гъвкави управленски решения и на практика измерва ефекта от неговото прилагане.

В заключението консолидирано са представени научно-приложните резултати и са очертани приносите на докторанта.

Необходимо е да се подчертаят както постигнатото качество на използваната научна терминология, така и на избрания методологически инструментариум. Изследването е завършено, с ясни цели и доказуема актуалност, а неговите приноси са с потенциал за приложение в практиката. Направените по-горе препоръки и бележки не намаляват качеството и количеството на получените резултати и приноси.

Публикации

Докторантът е приложил един доклад, представен на научна конференция с международно участие и публикуван в сборник, а също така и две статии, публикувани в научни трудове. Публикациите са направени в периода 2015-2016 год., съответстват на проблематиката на дисертационния труд, достатъчни са по обем и са отпечатани в престижни научни издания, което е изискване за процедурата за придобиване на научната и образователна степен „доктор”.

Авторът разглежда предизвикателствата от финансов характер пред фармацевтичната промишленост в нашата страна, проблемите на нейната конкурентоспособност и на равнище компания изследва целевите аспекти и фактори за капиталовата структура. Те очертават научно-изследователските му търсения при подготовката на докторската му дисертация и в същото време показват постепенното разширяване на обхвата на изследователските му интереси в хода на подготовката на дисертационния труд.

В своите бъдещи публикации, в които се съдържат научно-теоретични изследвания, докторантът би могъл да акцентира върху полемичното разглеждане на проблемите, освен това бих препоръчала да публикува в чуждестранни издания.

7. Оценка на основните приноси на докторанта

Докторантът е постигнал научно-приложни резултати, които са отразени в дисертационния труд, автореферата, справката за приноси и в представените трудове, свързани с дисертацията. Основните научно-приложни приноси на дисертационния труд могат да бъдат обобщени по следния начин:

Първо, докторантът разглежда и анализира ефективността от управленските решения относно капиталовата структура в хода на иновациите въз основа на спецификата на фармацевтичния отрасъл, рисковите характеристики и потребността от вариантност на

финансирането. С методическа значимост е задълбоченото разглеждане на пазара на фармацевтични продукти, въз основа на което се предлага конкретен показател за установяване на пазарните тенденции и обосноваване на стратегическите виждания на финансовия мениджмънт при финансиране на иновационни продукти.

Второ, разработени са модел за оценка на ефективността от вложенията в иновативни продукти и организационно-управленски модел като са обосновани потребността от взаимното им прилагане и техния синергичен ефект.

Трето, модела за оценка на финансовата ефективност е апробиран с използване на разполагаеми реални данни за фармацевтичната индустрия в нашата страна. Изводите от получените резултати са убедителни, което доказва, че той е „работещ“ и би могъл да бъде полезен в корпоративното управление на фармацевтичните предприятия. Аргументацията на изводите и препоръките, основаващи се на интерпретацията на резултатите от приложения модел, ясно доказват способностите на докторанта за самостоятелно научно изследване.

8. Автореферат

Представеният автореферат отразява основните съдържателни елементи от дисертационния труд, използваният инструментариум и постигнатите резултати от изследването на докторанта.

9. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Позволявам си да препоръчам на докторанта да продължи да се занимава с проблемиката по оптимизация на финансовото управление на предприятията, като разшири и задълбочи обхвата на своите изследвания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд показва, че докторантът **Петър Атанасов Атанасов** притежава задълбочени теоретико-методически знания и способности за самостоятелни научни изследвания, както и за техния анализ и интерпретиране. Дисертационният труд съдържа научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Поради гореизложеното, убедено давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’** на **Петър Атанасов Атанасов – докторант на самостоятелна подготовка към катедра „Финанси и счетоводство“** в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма: Икономика и управление (индустрия).

05.04. 2017 г.

Рецензент:

София

.....
(проф.д-р Иванка Данева)